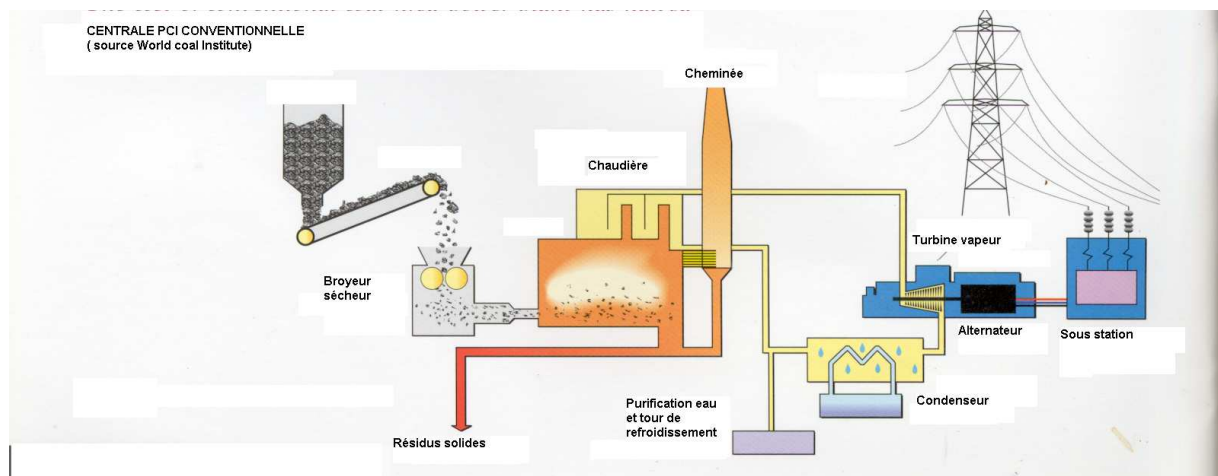

« A bányászok jövője – A szociális partnerek szerepe –
A klímaváltozás és hatása a foglalkoztatásra a bányászatban»

« Future of Miners – The role of social partners –
Climate change and their impact for employment in the
mining industry»

BEVEZETŐ JELENTÉS

Az Európai Bizottság által is finanszírozott projekt (*Referencia kód: VP/2009/0459*)

Az ábra a World Coal Institute anyagából származik.

Centrale PCI conventionnelle = hagyományos PCI erőmű

Broyeur sécheur = Zúzó-szárító gép

Résidu solides = szilárd maradék anyag

Chaudière = kazán

Purification eau et retour refroidissement = víztisztítás és visszaforgatás a hűtőrendszerbe

Cheminée = kémény

Turbine vapeur = gőzturbina

Alternateur = váltakozó áramú generátor

Sous-station = alállomás

I. FELADAT MEGFOGALMAZÁSA

A ránk bízott feladat értelmében közreműködésünkre 6 pontban van szükség:

- Kérdőív a Dél-, és Közép-Kelet- Európai országokban a klímaváltozás idején alkalmazott jó gyakorlatok és a társadalmi párbeszéd eredményeinek felmérésére.
- Elemzés a helyzetfelmérések alapján és az elemzés előterjesztése egy konferencia keretében
- Beszámoló a bányaiipari (bányászati) ágazat helyzetéről általában Európában.
- A jó gyakorlatok elemzése és kiválasztása a szervezet saját normatívái szerint. Előterjesztés ugyan azon a konferencián.
- Aktív részvétel az előkészítő (a kérdőív összeállítását szolgáló) és a kiértékelő üléseken.
- Részvétel a projekt fontos eseményein.

A munkacsoport tagjaival együtt e keretek között állítottunk össze egy anyagot, melynek címe "Országjelentés". Köszönjük a közreműködést.

A záró jelentést elküldtük a hét tagországba, az alábbiak szerint:

Bulgária
Cseh Köztársaság
Lengyelország
Magyarország
Németország
Románia
Spanyolország

Köszönjük a tagszervezetek erőfeszítéseit, a válaszok megfogalmazására szánt sok időt.

Állunk rendelkezésre hogy a következtetéseket levonjuk, és hogy válaszoljunk minden olyan kérdésre, amely a dokumentum olvasásakor felmerülhet.

TARTALOMJEGYZÉK

TÉMÁK	OLDALSZÁM
I. FELADAT MEGFOGALMAZÁSA	2
II. AZ ÁGAZAT HELYZETE EURÓPÁBAN	4
III. VÁLASZOK ÉS AZ ORSZÁGJELENTÉSEK FELDOLGOZÁSA	8
3.1 A SZÉNIPAR HELYZETE ORSZÁGONKÉNT	8
3.2 FEJLŐDÉSI PERSPEKTÍVÁK AZ EGYES ORSZÁGOKBAN	14
3.3 A BÁNYABEZÁRÁSOK ÉS ÁTSZERVEZÉSEK KÖVETKEZMÉNYEI	16
3.4 A SZOCIÁLIS PARTNEREK SZEREPE, EGYÜTTMŰKÖDÉSE ÉS TEVÉKENYSÉGEI.	21
3.5 SZOCIÁLIS DIALÓGUS : A SZOCIÁLIS DIALÓGUS MINŐSÉGE, A SZAKSZERVEZETEK HELYE.	23
√ VITÁRA BOCSÁTANDÓ KÖVETKEZTETÉSEK (A 3.4 ÉS A 3.5 PONTOKBAN)	23
IV. ÁLTALÁNOS KÖVETKEZTETÉSEK ÉS ELVÁRÁSOK	25
MELLÉKLETEK	

II. AZ ÁGAZAT HELYZETE EURÓPÁBAN

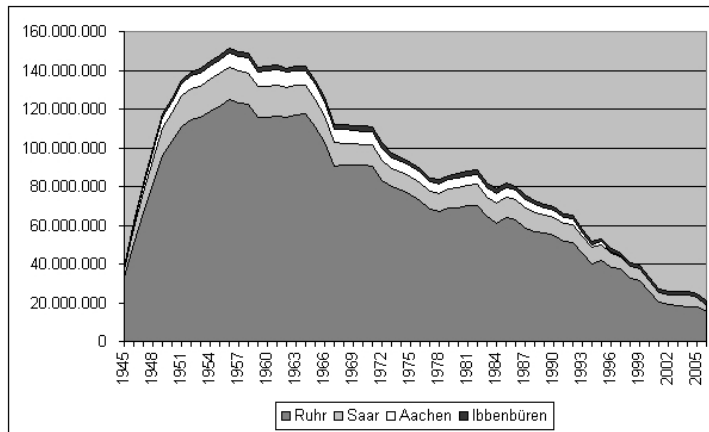
E fejezetben egy általános helyzetjelentést fogalmazunk meg, hogy a projekt résztvevői európai keretek között megfelelően tájékozódjanak.

A bányáiparról szólva, visszatérő megállapítás, hogy leginkább csökken a kitermelés, bányászokat bocsátanak el és bányákat zárnak be. A második világháború után megnövekedett a kőolaj felhasználása, de csökkent a szállítás ára, így megnőtt a szénimport a tengeren túlról. Ez pedig 1957-ben szénválsághoz vezetett. Hirtelen, az addig növekvő tendenciát mutató szénkitermelés racionalizálása és csökkentése fontossá vált. Ennek ellenére, az ágazat erőteljesen hozzájárult a háborút követő gazdasági fejlődéshez, ami munkahelyteremtéssel járt. E munkahelyek elvesztését, mindmáig, nem sikerült teljesen pótolni.

A kitermelés minden racionalizálás és koncentráció ellenére sem tudott versenyképes maradni az import szénnel szemben, amelynek piaci ára jobb volt, a jóval olcsóbb kitermelési költsége miatt. Ebben a helyzetben a hatvanas évek elejétől fogva néhány ország állami támogatással próbálta lassítani a kitermelés hanyatlását és a munkahelyek elvesztését. Az **Európai Szén- és Acélközösség** (ESZAK, angolul European Coal and Steel Community, ECSC) szerződésében rögzítették a széntámogatásra vonatkozó koncessziók feltételeit. Számos módosítást követően, 2002-től, a támogatások törvényes alapja az EK rendelet. 1996-tól kezdve a támogatások állandó csökkentése a kitermelés visszaeséséhez és a kevésbé hatékony szénbányák fokozatos bezárásához vezetett.

Franciaországban, a kőszén kitermelése teljesen megszűnt 2004-ben a La Houve bánya bezárásával. Belgiumban az utolsó bányát 1992-ben zárták be, a Campine-i medencében, miközben Vallóniában a szénkitermelés már öt évvel azelőtt megszűnt.

A 90-es évek elején a szénkitermelés leállt Írországban (1992), Svédországban (1993), Olaszországban és Portugáliában (1994). Hollandia már 1974-ben megszüntette a szénkitermelést, amikor a Groningen-i nagy gázmezőt felfedezték, mert a gáz könnyebben kitermelhető energiaforrás. Ma Nyugat Európában csak 4 országban bányásznak szén: Németországban, Nagy Britanniában, Spanyolországban és Norvégiában. Közben igaz, hogy a kitermelés állandóan csökken ezekben az országokban is.

Németországban 1957-ben a bányák száma 153-al csökkent, 2007-ben már csak 8 bánya volt, amelyek közül 6 a Ruhr vidéken, egy az Ibben-i medencében és egy a sarrois-i medencében. A kitermelés 150 -ről 20 millió tonnára esett vissza az Aix-la-Chapelle-i medencében, amely a legrégebbi bányavidék.

Brrren (A szénkitermelés fejlődése a német kőszénmedencékben)

A német szénipar átszervezési terve az állami támogatás fokozatos megszüntetését írja elő, 2,6 Mrd. € -ről 2006-ban 2,1 Mrd. € -ra 2010-ben. Addigra a kitermelést 18,2 megatonnára kell csökkenteni, két újabb bányát bezárni, miközben az alkalmazotti létszám 35.000-ről 25.000-re csökken. Németországban a kőszén kitermelésének végleges megszüntetését 2018-ra tervezik, de 2012¹¹-ben lesz egy áttekintés.

Nagy Britannia A 80-as évek közepén a Thatcher kormány alatt a kitermelést radikálisan csökkentették. Bár a bányászok egy egész évig sztrájkoltak, a támogatást radikálisan csökkentették, 1994-ben a British Coal lényeges átszervezése és privatizációja a munkavállalói létszám drámai, több mint 97%-os csökkentéséhez vezetett (1985 és 2006 között 220.000-ről 6.000-re). A kitermelés, ami 1990-ben még 89,3 millió tonna volt, 2005-re 13 mélyművelésű és 29 felszíni bányában 20,5 megatonnára esett vissza. A működési költségekre nyújtott támogatást csak behatároltan és időszakosan adták, a világpiacon ingadozás (fluktuáció) kiegyenlítésére (kompenzálására). Elvileg a brit szén ki volt téve az import szén konkurenciájának, bár ez utóbbi versenyképességét csak nagyon szűk keretek között lehetett biztosítani.

Spanyolországban, Európa harmadik legnagyobb szénkitermelő országában, a kitermelés az ország északi részén hat kőszénvidék között oszlik meg, Astúries és León valamint Palencia, Cataluña, Teruel és Sur szénmedencéi között.

¹ A Merkel kormány kimondta 2018-ra a szénbányászat támogatásának végső leállítását, ami azt jelenti, hogy a fűtés és áramszükséglet kb. 20%-át, még a mostani gyenge fogyasztásnövekedés mellett sem tudják szénből fedezni, ha csak más területeken nem újítanak. A Nemzetközi Energia Ügynökség közölte ezeket az adatokat. A kormány úgy döntött, hogy időközben semmiféle támogatást nem nyújt tovább a szénbányászatnak, és ezzel megszűnik a kitermelés a Sarre és Rurh vidéki felszín alatti bányákban (deep mines) és egyszerűen leállítják az antracit kitermelést is, amely jelenleg 22 millió tonna és a világon a kitermelés 5%-át adja, vagy a 18%-át, ha a kínai kitermelést nem vesszük figyelembe. A szakszervezetek úgy vélik, hogy csupán Németországban, az ágazatban 45000 állás szűnik meg, valamint 80 000 olyan, amelyik kapcsolódik a bányáiparhoz.

Az Oviedo-tól délre eső astúriai medence adja eleve az országos kitermelés 60%-át. A szénmedencék aránylag kicsik, elszigeteltek és erősen bányaiparfüggők. A privatizációval Spanyolország kitermelését 1990 és 2005 között 19,6 megatonnáról 10,2 megatonnára csökkenti. 2005-ben az alkalmazottak létszáma még 15.000 volt. Spanyolországban a bányaipar nincs annyira kedvezőtlen helyzetben, mint Németországban, de a versenyképesség lényeges javulása bizonytalan kimenetelű, ami csökkenti a hosszú távú perspektívák lehetőségét.

Bányaipara szerint Európában a negyedik ország **Norvégia**, ahol, bár nagyon alacsony szinten, de egy kis pozitív elmozdulás volt: A Svalbard sarki félszigeten a 90-es években elért 300.000 tonna kitermelést 2000-ben bővítették. Miután 2003-ban a kitermelés a legmagasabb szintet, szinte 3 megatonnát ért el, a 9 bányában 2005-re 2,3 megatonnára esett vissza.

Összességében **Nyugat Európában** a szénkitermelés 1970 óta egy hatodára esett vissza, és 2007-ben nem volt több mint kb. 60 megatonna, vagyis a világ szénkitermelésének 1,2 %.

Kelet Európában tovább csökkent a szénkitermelés, de csak 1990 után, amikor ezek az országok a piacgazdaság felé mozdultak el. Ezt megelőzően a szén "olcsó" energiaforrásnak számított, a gazdasági fejlődés mozgatórugója volt. Az elgázosított szénre megállapított állami tarifa 1989-ben csak 5 US\$/t volt, ami a szénkitermelés árának csupán egy hatoda (Fuchs/Schiel 1997). Lengyelországban a kitermelt szén exportja volt a legfontosabb devizaforrás. A lengyel és cseh szénmezők geológiai adottságai többé-kevésbé azonosak a Nyugat Európaiakéval.

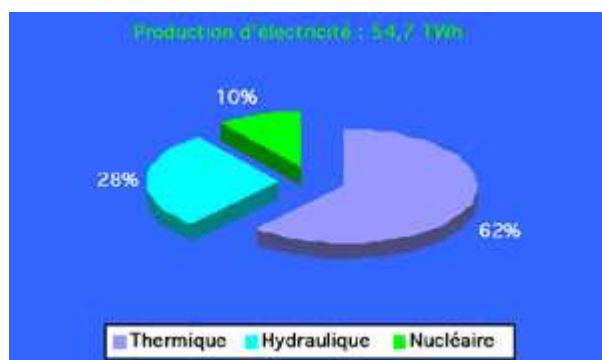
Lengyelország (a legnagyobb szénkitermelő Kelet Európában), 1990 óta 5 átszervezési tervet teljesített. Kétharmaddal csökkentette az alkalmazotti létszámot. 1990-ben, a 150 megatonna szén előállításához a 70 bányában a foglalkoztatottak létszáma 370.000 volt. 1994 óta az ország széntermelése meghaladja a 15 EU tagország termelését. 2005-ben Lengyelország 100 megatonna szenet 127.000 alkalmazottal termelt ki, ami a 25 EU tagország széntermelésének 58%-a. A lengyel széntermelés egy ötödét exportálják. Jelenleg a szénbányászat nyereséges Felső Sziléziában és a sokkal kisebb Alsó sziléziai és lublini bányákban. De az EU-hoz való csatlakozás következtében várható bémövedés kihatással lesz a kitermelési árakra.

Ukrajnában, a szénbányászat jelentősen visszaesett 1990 óta. 1990-től 2005-ig 42%-al csökkent, 135 megatonnáról csupán 78,4 megatonnára esett vissza. (Pleines 2006). Az

ukrán bányai központ Donbass-ban van, a nagy kőszénmedencében, az ország keleti részén. Főleg az ország vasipara számára nagyon lényeges szénkitermelés felét a kb. 100 bánya adja. A Fekete tengeren az ukrán szén exportját nagymértékben bonyolító Mariupol-i kikötő Donbasztól délre kb. 100 km-re van. A L'vov-Volynsk-i kisebb szénmező a nyugati határ közelében a lengyel lublini szénmező nyúlványa. Az ország szénfogyasztása nagy, ezért az export aránylag gyenge. A belső fogyasztás védelmére a kormány jelentősen emelte 2005-ben a vasúti szállítás költségeit és a kikötői illetékeket. (Ritschel/Schiffer 2005). Miután a szovjet tervgazdaság megszűnt, az ukrán szénbányászat orosz mintára szervezett támogatása összeomlott. 2000 végéig 70 bányát zártak be és az alkalmazotti létszámot a felére csökkentették. 2003 óta folyik a második átszervezés. A terv szerint a legtöbb bányának a szénfeldolgozó és forgalmazó vállalatokkal kell egyesülnie és 20 függőlegesen integrált állami vállalatot létrehoznia. A többi bányát privatizálják, vagy bezárják a terv szerint. 2015-ig a szénbányászatban a termelést 96 megatonnáról 112 megatonnára kell emelni.

A szénipar a **Cseh Köztársaságban** a spanyollal azonos léptékű. 1993-ban, az első átszervezési és privatizációs hullámot követően elindult a második. Már a szerkezetváltás első szakaszában átszervezték a vállalatokat, majd a második szakaszában privatizálták. Az összes szénbányát privatizálták 2005-öt megelőzően. A foglalkoztatottak száma negyedével csökkent, és a lignit termelés 76 megatonnáról 42 megatonnára csökkent 2009-ben. Ezzel párhuzamosan a feketeszén termelés 22,4 megatonnáról 11,1 megatonnára esett vissza 2009-ben. Az Ostrava-Karvina-i szénmedence, valamint a barnaszén (lignit) bányák az ország észak-keleti részén, a másik szénmedence a Plzen. Kladno, Trutnov, Hodonin az ország észak-nyugati részén megmaradtak. A privatizációt és reorganizációt követően a kitermelt szén teljes mennyiségét világpiaci áron adták el, koncesszió nélkül. Az alkalmazottak létszámát kétharmadára csökkentették, a kitermelés 2005-ben 22,4 megatonnáról 13,2 megatonnára esett vissza. A szénbányászatot egy két ütemben privatizált vállalat irányítja Csehország keleti részén, a Felső Sziléziai szénmezők folytatásaként, az Ostrava-Karvina-i medencében, és az ország észak-keleti részén, a Plzen-Radnice, Kladno-Rakovnik és Melnik-i medencékben. A bányabezárásokra nyújtott segélyek mértéke limitált.

Romániában a szénipar 1990 és 2005 között 4,4-ről 3,1 megatonnára esett vissza. **Magyarország és Bulgária** szénkitermelése a fenti államokhoz képest elenyésző, a kitermelt mennyiség 10 és 20 millió tonna körül van.

Románia energetikai helyzete valójában ellentmondásos.

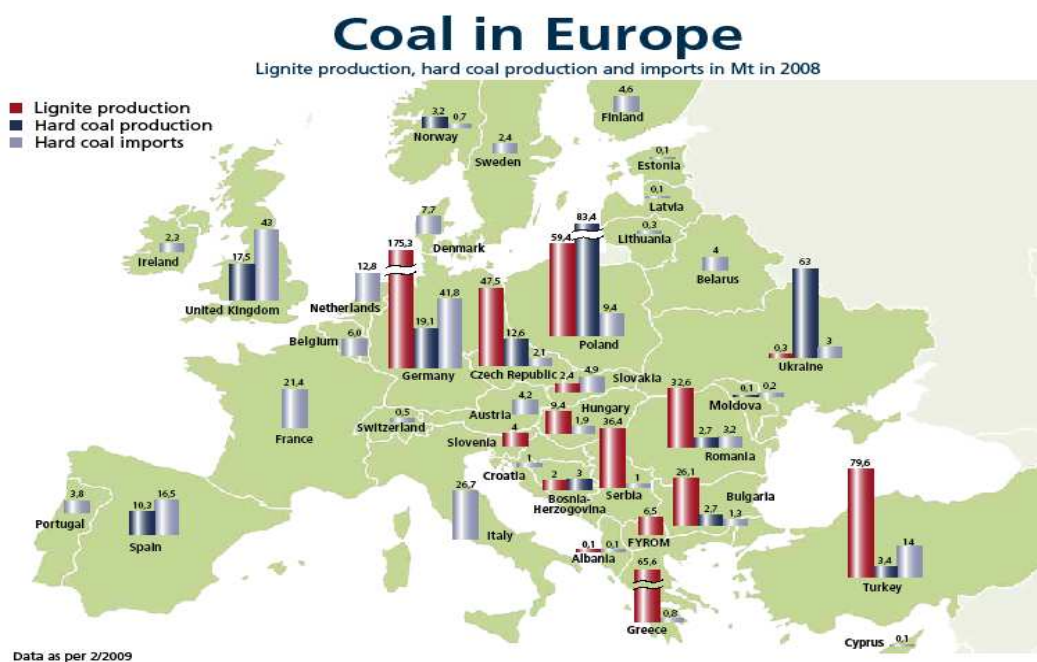
Az egy főre eső energia-, és áramfogyasztás alacsonyabb az Európai Unió átlagánál, ennek ellenére hihetetlen pazarlás folyik.

Románia altalaja energiahordozókban gazdag, így az ország a legnagyobb kőolaj és gáztermelő Közép-Kelet Európában. Románia bányáira is nagyon jelentős (főleg a barnaszén bányászat). Bár a Ceausescu idejéből visszamaradt, még mindig fejlett termelési eszközök részben előregedtek, a termelés a primer energiaszükséglet 78 %-át le tudja fedni. Az országban az 54,7 TWh-ra becsült áramtermelés megoszlik a hőerőművek (62 %) a vízierőművek (28 %) és a CERNAVODA-I atomerőmű között (10 %).

Így az áramtermelés jelentős részét a hőerőművek biztosítják. A hőerőművek pedig erősen környezetszennyezők, mert szénnel működnek- főleg közepes minőségű, barnaszénnel és kőszénnel,- aminek jelentős a hamu-, és nedvességtartalma. Más fűtőanyag a nehéz fűtőolaj és a gáz.

Románia belépése az EU-ba számos kihívást jelentett, főleg az áramtermelés-, és fogyasztás területén. Először is Romániának "tisztább" termelést kell biztosítania. Mivel túltermelés nincs, a termelési kapacitást csak részben használják ki (alapjáraton), így az előállított kilowattóra eső szennyezés csak nő. Ezen felül, a termelési eszközök előregedtek a hőerőművekben, amelyek egy része több mint 10 éves és 50 %-a több mint 20 éves és nagyon alacsony határfokon működnek (a szénalapú hőerőművek hatékonysága 30 %-os és a fűtőolajjal, vagy gázzal működőké alig 40 %).

Így Romániában az ország modernizálása és az Európai Unióba való belépés okán, kizárólag az áram kereslet-kínálatnak van jelentős tétje. Először is modernizálnia kell és fel kell újítania a hőerőmű állományát, az európai szabványoknak megfelelően, csökkentenie a levegőszennyezést és javítania a termelés határfokát.

Forrás : EUROCOAL

III. VÁLASZOK ÉS AZ ORSZÁGJELENTÉSEK FELDOLGOZÁSA

A résztvevőknek kiküldött országjelentés öt fő témát ölelt fel:

- A szénbányászat helyzete az országban;
- Fejlesztési perspektívák országos szinten;
- A bezárások és átszervezések várható következményei;
- A szociális partnerek szerepe, együttműködése, tevékenysége;
- Társadalmi párbeszéd: a társadalmi párbeszéd minősége, helye a szakszervezetekben.

A válaszokból megállapítható, hogy a megkérdezettek aktívan részt vettek a felmérésben, világos válaszokat és érdekes magyarázatokat küldtek vissza. Köszönet értük.

3.1 - A szénipar helyzete az egyes országokban

A megkérdezett szakszervezetek információi főleg a munkáltatóktól, a szakértőktől, az államtól, és az Európai Bizottságtól származnak. A szervezetek kevésbé használták a más szakszervezetek, vagy az európai szövetségek (föderációk) információit.

Két ország (Spanyolország és Románia) használta fel az ország stratégiai tervét, amely meghatározza a fejlődési irányt, középtávon (Spanyolország – 2006-2012 stratégiai terv, amely átfogó, új, "bányán kívüli" tevékenységek kifejlesztéséről is szól, miközben felvállalja a szociális és regionális szempontokat, és hosszú távon (Románia – 2007-2020 terv, amelyről most tárgyalnak, egyes vállalatok privatizációját követően). E tervekről vitáztak a résztvevők júniusi konferencia során is és mérleget vontak a már megvalósult akciókról.

Az információs források relatív egyformasága (homogeneitása) lehetővé teszi, hogy:

- a közös forrásokat az európai szövetség egybefogja egy erre létesített oldalon, vagy egy külön linkkel.
- felmérjük az európai szövetség lehetséges szerepét abban, hogy más információs források is hozzáférhetőek legyenek.

A hét tagállamban az ágazat gazdasági helyzete pontosan tükrözi a fent (2. fejezetben) bemutatott helyzetképet: az ágazatban a nagy átszervezés lezajlott, kivéve Romániát, ahol az átszervezés nagyon bonyolult környezetben folyik, egy hosszú távú stratégiai terv keretében, és ezért, a készletek kérdése egyes pontokban még mindig felvetődik. Németországban a szakszervezetek által megfogalmazott válaszok pontosan mutatják, hogy hol tart a 2. fejezet 5. oldalán említett átszervezési terv megvalósítása: - 2018-ra befejeződik a kőszénbányászat, azzal a fenntartással, hogy 2012-ben még egyszer értékelik (revízió) a helyzetet.

Spanyolországban az ágazatra jellemző az állandó átszervezésben lévő kis bányák működése. Az UGT szakszervezet az átszervezés kihívásait felvállalta (integrálta): a tárgyalások során sikerült egy "elfogadhatónak" mondható szintet kialakítani az ágazat méreteiről, súlyáról az ország gazdaságában.

Általában véve, a szén más energetikai célokra kevésbé használják, kivéve három országot: Németországot, Bulgáriát és Csehországot, ahol a szén az acéliparban használják.

A vizsgált országokban az átszervezés okait egy táblázatban összegeztük. Az átszervezés gondolatát a legtöbb országban, első sorban, a "versenyképesség" vezényelte (ez igaz nyugaton = Németországban, Spanyolországban és keleten is = Bulgáriában, Romániában, a Cseh Köztársaságban).

Az átszervezés főbb okai

Tagállamok	Csökken a szén energia célú felhasználása	Versenyképesség	Termelési - kenység javítása	Privatizáció	Felvásárlás és fúzió	Körny. védelem	Egyéb
Németország	X	X					X
Bulgária	X	X	X	X		X	X
Spanyolország	X	X	X	X	X	X	
Magyarország							NC ²
Lengyelország							X
Románia	X	X	X			X	X
Cseh Köztársaság		X	X	X		X	

² NC : Non Communiqué - nem közölt adatot

Három fő indokot lehet felsorolni arra, hogy a szénét főleg energiaforrásként használják fel: az energia típusáról szóló döntést (az energiamix-el), a nehéz kitermelési körülményeket, és a túl magasnak ítélt kitermelési költségeket. Ide tartozik az is, hogy azokban a bányákban, ahol még kitermelés folyik, a termelékenység javítását célzó kötelezettség a szociális szempontok újabb gyengüléséhez vezethet.

A környezetvédelem egy újabb szempont, ami az országok többségét, sőt, minden országot érint, figyelembe véve, hogy ezt a kérdést a kérdőívekben három ország hagyta üresen. Tehát, a környezetvédelem egy kiemelten fontos téma. Erre visszatérünk a beszámoló általános következtetéseiben. Németországban megnőtt a kőszénimport. Bulgáriában az átszervezés központi jelenség és ez jelenti az átmenetet a piacgazdaság felé. Spanyolországban a strukturális változások a 90-es évek közepén kezdődtek, miután a segélyeket megkapták. 1993-ban a szénipar modernizálását, racionalizálását és átalakítását tűzte ki célul az új modernizációs terv, amelyet 1994-2005-re alkottak meg. Az ágazat jövője és jelentősége újra felmerülő kérdés. Romániában ennek legfontosabb okai a következők: csökken a fogyasztás országos szinten, kimerülnek a lelőhelyek, ezért áttérnek a gázra, szükségessé válnak egyes műszaki intézkedések, változnak a geológiai feltételek. Az előző stratégia elavultnak bizonyult (1997), ezért kidolgoztak egy újabbat (2010-2020), amit most fogadnak majd el. Ezzel szemben viszont a román kormány 2010 elején úgy döntött, hogy a villamos energia előállítására országos szinten két energetikai vállalatot hoz létre. A két vállalat magába foglalja a bányaiipari és az áramtermelő cégeket. Egyben a bányaiipari ágazatban zajlik a mélyreható átszervezés, ami azt is jelenti, hogy egyes vállalatokat bezárnak, míg másokat modernizálnak a tőkésítés (vagy a privatizáció?) érdekében.

A munkahelyek elvesztéséhez vezető tényezők

Tagállamok	Bezárás	Átszervezés	Termelés	Energia Mix	Versenyképesség
Németország	X				
Bulgária	X	X		X	
Spanyolország	X	X	X	X	X
Magyarország	X	X		X	X
Lengyelország	X				
Románia	X	X	X	X	
Cseh Köztársaság	X	X	X		X

A táblázatban feltüntetett okok gyakran egyszerre vannak jelen. A bányák bezárása a legnyomósabb ok a munkahelyek elvesztésére minden megkérdezett tagországban.

Az átszervezés a bezárással jár általában együtt, és 5 tagállamban ez a második legfontosabb ok.

Kitűzött cél a versenyképesség javítása és úgy tűnik, hogy fontossága a termelés csökkentésével azonos. De a termelés visszaesését árnyaltabban kell értelmezni, figyelembe véve az energiamix megjelenésével együtt járó munkahelyteremtést az adott országban. Igaz, ez a helyzet messze nem általánosítható, mert néhol ez a fejlődés azt jelenti, hogy az energiamixhez szükséges alapanyagot importból szerzik be. Ebben a stádiumban csak általános megállapításokat fogalmazhatunk meg, mivel nem rendelkezünk olyan statisztikai adatokkal, amelyek mentén feltérképezhető lenne egyrészt, hogy a munkahelyek jelentős csökkenését milyen tényezők idézték elő, másrészt hogy országonként az energiamix megjelenése hány munkahely teremtéséhez vezetett.

A kordedvezményes nyugdíjazás, valamint az átképzés a legtöbb országban jelentős megoldást hozott a szociális amortizáció és a képzés szempontjából. Erre még visszatérünk.

	Támogatások			
		Állam	EU	Egyéb
Tagállamok	Beruházások	Állam	EU	Egyéb
Németország			KEVÉS	X
Bulgária	X	X	X	X
Spanyolország	X	X	X	X
Magyarország		X		
Lengyelország	X	X	X	X
Románia				
Csehország				

Az átszervezés jelentős beruházással járt legalább három országban, és, a támogatás minden esetben állami, vagy EU-s volt. Meg kell jegyeznünk, hogy Romániában a támogatást a termelékenység növelésének vállalásához kötötték, 2012-ig.

Beruházások és támogatás

Hogy használták az intézkedésekben rejlő lehetőségeket?

Tagállamok	A támogatások felhasználása			Származása	
	A készletek hozzáférhetősége	Különleges kiadások	Szociális intézkedések	Állam	EU
Németország	X			X	
Bulgária	X	X	X	X	X
Spanyolország	NC ³	NC	NC	NC	NC
Magyarország			X		
Lengyelország	X	X		X	X
Románia	X	X	X	X	
Csehország					

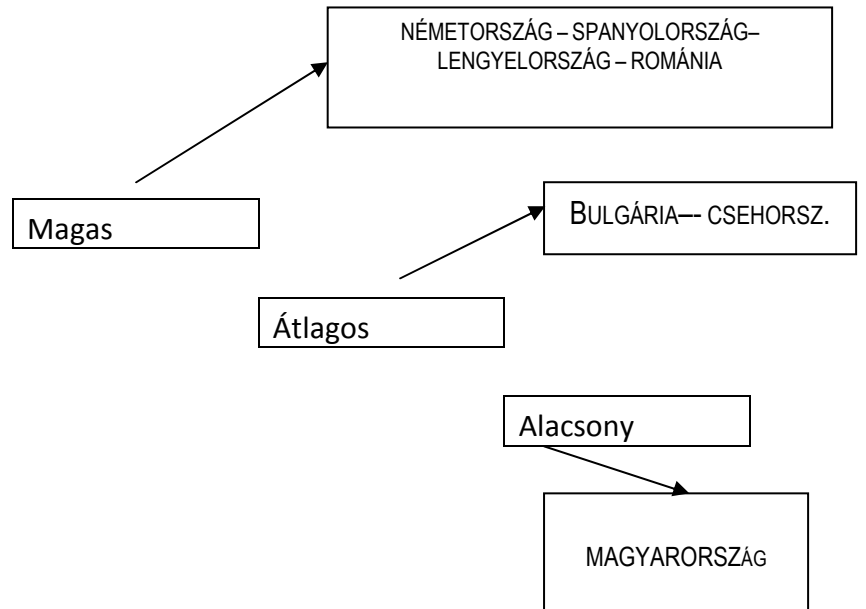
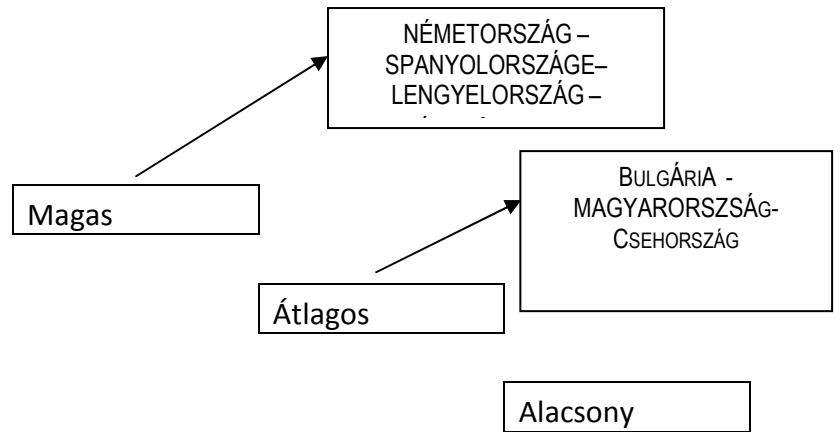
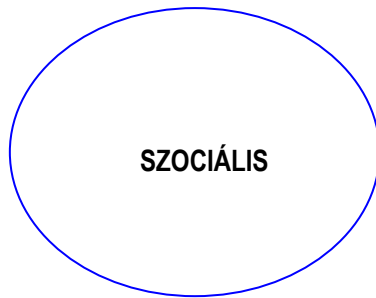
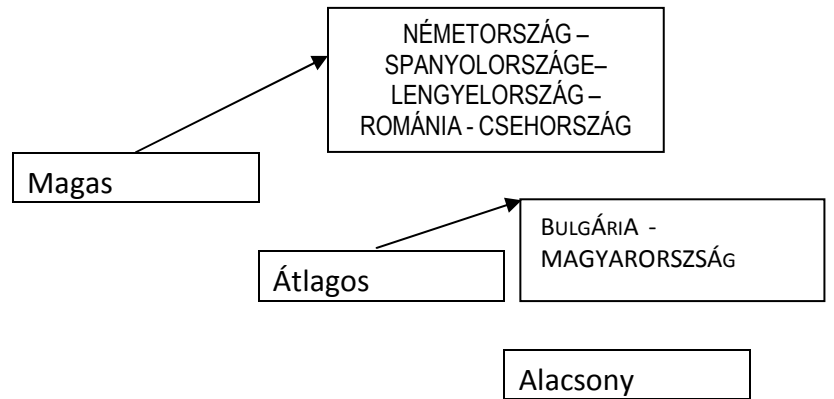
³ NC : Non Communiqué Nem közölt adat

Lengyelország kivételével valahányszor az ágazat finanszírozáshoz jutott, azzal az újabb szállítási eszközöket finanszírozták. (a készletekhez való hozzáférés, a szociális kérdések megoldása), felvállalták az átszervezéshez kapcsolódó külön költségeket és a szociális intézkedések költségeit (kivételem Lengyelország).

Németországban a beruházásokat az országos szintű szállítóeszközök fejlesztésére fordították. Spanyolországban dinamikus szociális intézkedéseket alkalmaztak, mivel az átszervezésekhez kapcsolódó tárgyalások egyik fő célkitűzése az volt, hogy kompenzálják az elvesztett munkahelyeket új tevékenységek meghonosításával, hogy a bányavidék többé ne legyen "mono-ipari" (egy iparágra épülő) térség. Így az új tevékenységek megteremtését célzó aktív stratégiák sarkalatos pontja a vidéki munkahelyteremtés, az új tevékenységek megfinanszírozása, az infrastruktúra fejlesztése és az emberi erőforrás gazdálkodás fejlesztése volt. Ez pedig illeszkedik az Európai Tanács rendeletéhez (1407/2002/E – 2003. július 23) és a 2006-2012-es stratégiai tervhez, ahogy ezt már kifejtettük a 3.1 pontban.

Romániában a bányászat nem jutott támogatáshoz, hogy a készletek hozzáférhetőségét biztosítsa. A fejtés költségeit kellett fedezni, ami pedig csak két lehetőséget hagy: lehet általában javítani a hatékonyságot, vagy bezárni a bányát.

Helyi szinten a legtöbb országban az ágazat fontosságához nem fér kétség:

A fenti ábra pontosan mutatja azokat a nagyon is jogos kérdéseket, amelyeket a szakszervezetek felvetnek. Ha egy szempont fontossága "alacsonynak" mondható, annyit jelent, hogy a bányászat maga is gyengén működő gazdasági ágazat.

Spanyolországban, a válaszokat beküldő szakszervezet úgy ítéli meg, hogy «a bányászat még hosszú időn át a munkahelyek megmaradását szolgálja a bányaiipari térségekben és egy minimális beszerzési szintet biztosít, hozzájárulva ezzel az ellátás biztonságához».

Romániában, az egy iparágra épülő térség a szakszervezet számára előnyt jelent, mert ki tud dolgozni olyan stratégiát, amellyel a bezárások számát csökkentheti és elindíthatja többféle tevékenység kifejllesztését a vidéken. Ennek ellenére, a román helyzet még mindig bizonytalannak mondható.

3.2 - Fejlődési perspektívák az egyes országokban

Más energiaforrások

Tagállamok	<u>Kőszén</u>	<u>Barnaszén</u>	<u>Atomenergia</u>	<u>Gáz</u>	<u>Nyers kőolaj</u>	<u>Szélenergia</u>	<u>Napenergia</u>	<u>Biomassza</u>	<u>Víz</u>
Németország	X	kevés	X	kevés	kevés	X	X	X	X
Bulgária	X	X	X	X	kevés	kevés	kevés	kevés	kevés
Spanyolország	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Magyarország	kevés	kevés	X	X		X	X	X	
Lengyelország	X	X	X	X	X	X			
Románia	X	X	X	X	X	kevés	kevés	kevés	X
Csehország	X	X	X	X	X	X	X	X	X

A hét válaszadó országban számos energiaforrás van. A sokféle energiaforrással sokféle kockázat jár együtt, ez pedig az esetek nagy többségében az átszervezések következményeként jelent meg. Románia esete olyan szempontból fontos, hogy az országnak energiahordozó,- köztük kőolaj és gáz - készletei vannak. Meg kell jegyeznünk, hogy Spanyolország, mint a harmadik kitermelő ország Európában, olyan sokféle energiahordozóval rendelkezik, mint Csehország, ahol specifikus energiapolitikát alkalmaznak. De Spanyolország helyzete még javul, mert a kormány három stratégiai célkitűzést fogalmazott meg: az ellátásbiztonságot - a versenyképességet- és a környezetvédelmet. Ennek megfelelően a munkálatok három tengely mentén zajlanak: rögzíteni az energiamix mutatóit 2020-ig – rövidtávon átgondolni az energia árát – megvizsgálni újra a megújuló energiaforrások feltöltésének ciklusát (körforgását) 2010-ig. A szövetségi német kormány ugyan ilyen energiapolitikát kíván előterjeszteni 2010 végére.

Atomenergia: beruházások és új atomerőművek

Tagállamok	Betervezett beruházások	Közvélemény érdeklődésének felkeltése	Felvállalás
Németország	Nem	Igen	Kevés
Bulgária	Igen	Igen	Kevés
Spanyolország	Nem		
Magyarország	Igen	Igen	Igen
Lengyelország	Igen	Kevés	Kevés
Románia	Igen	Nem	Igen
Csehország	Igen	Igen	Kevés

A nukleáris energiának sok ellenlábas van. Ennek ellenére az látszik, hogy felhasználása újra dinamikussá válik. Így például Németországban a szövetségi kormány az atomerőművek működésének hatályosságát készül meghosszabbítani. És nem ez az egyetlen, ilyen irányban gondolkodó állam. Bulgáriában készen van az új atomerőmű építési terve, miközben négy másik ország is újabb beruházásokat tervez, és kevésbé érdekli, hogy a közvélemény hogyan reagál. Ez a helyzet Romániában, ahol a cél az energiatermelésben az, hogy a szükségletek 21,6%-át a nukleáris energia tegye ki az országban, amihez két újabb egységet kellene megépíteni. Spanyolország nem kíván változtatni az atomenergia felhasználási arányain, de a szakszervezet, az UGT feltette a kérdést, hogy milyen esély van az atomenergia előállítás növelésére. A szakszervezet szerint a spanyol energiarendszer egyetlen hozzáférhető technológiáról sem mondhat le. Az atomerőműveket csúcsra járatják és az energiatermelő vállalatok kötelesek visszaforgatni a nyereségüket a biztonság javítása, a hulladékok új tárolási lehetőségeink kialakítása és a radioaktív sugárzó termékek ártalmatlanítása (recyclage) érdekében. A kutatás-fejlesztési stratégia ilyen keretek között kerül alkalmazásra.

Az új "zöld" technológiák szerepe és fontossága

Tagállamok	jelentős	Nem jelentős	Alig
Németország			X
Bulgária	X		
Spanyolország	X		
Magyarország	X		
Lengyelország		X	
Románia	X		
Csehország	X		

E táblázatban az eredmények meglepőek lehetnek, de ezek a szakszervezetek által beküldött kommentárokban található állítások finomítását szolgálják.

Németországban a választási lehetőségek főleg a szénelgázosítás felé mutatnak.

Magyarországon a választ csak az előjelzések keretében lehet erre megadni. Spanyolországban, egyes régiókban aktív kutatás folyik, főleg a CO² tárolására vonatkozóan. Az országban a legfontosabb az ellátásbiztonság kérdése marad, kiemelve azt, hogy sürgős intézkedésekre van szükség.

Romániában a tiszta energia előállítására konkrét beruházási tervet kell készítsen minden vállalat.

Csehországban a kérdés főleg az egyes villamos erőműveket érinti.

A szakszervezetek szerepvállalása

Tagállamok	Kutatási programok	Beruházási programok	Szociális intézkedések	Képzés
Németország	X	X		
Bulgária				X
Spanyolország	X	X	X	X
Magyarország	X	X	X	X
Lengyelország	NC	NC	NC	NC
Románia	X	X	X	X
Csehország			X	X

Bár egyes országokból a szakszervezetek erre a kérdésre nem válaszoltak, a válasz hiánya nem általánosítható minden témára.

Bulgáriában a szakszervezetek főleg a kompetenciák bővítését és a képzést hangoztatják. Spanyolországban az ágazat átszervezése 25 éve elkezdődött. Azóta minden állami vállalat kidolgozta profilbővítési programját (diverzifikáció), amiből orientációs terv született és annak mentén tárgyaltak és állapotok meg a szociális partnerek. A foglalkoztatás mindig is prioritás volt a szakszervezetek számára. Romániában a szakszervezetek azt vallják, hogy a tiszta és fenntartható energia nagyon lényeges, bár a foglalkoztatásra gyakorolt negatív hatását nem lehet mindig kivédeni. (rövid időn belül a szén már csak 34 - 38 % -ban van jelen az energia-előállításban). De mivel az anyagi lehetőségek nagyon szűkösek, ez a tendenciafinanszírozási korlátokba ütközik. A szakszervezetek, annak ellenére, hogy részvételük inkább érdekesnek mondható, az ilyen energiák előállításának felfejlesztését nem fogadják teljes lelkesedéssel. Szerintük, eleve a kormányok nem sürgetik eléggé ezt az irányt. Csak Spanyolországban érhető tetten a tétnek megfelelő akarat erre vonatkozóan, mert ott a vállalatok stratégiai lehetőségekhez jutnak azzal, hogy a kutatást és fejlesztést az állam támogatja. Magyarországon a szakszervezet megjegyzi, hogy a kutatások ellenére a hivatalos stratégiákban nem szerepel a zöld energiák felfuttatása. Ide tartozik az is, hogy a szakszervezetek is úgy érzékelik, hogy a lakosságot kevésbé érdekli a zöld energiák sorsa. Németországban a CO² kérdését gyakran nehezen fogadja el a közvélemény. Az információ hiánya okán, és a lobbizás hatására, a lakosság értékítélete a bányászatról nem mindig

pozitív. Csehországban a lakosság inkább ellenzi a bányászatot, mert tart attól, hogy az ellátásbiztonság csökken.

Az országjelentésekben a készletekre és az energetikai függőségre vonatkozóan sok statisztikai adat szerepel. Ezeket az adatokat a részletesség igényével általában mellékletben küldték a válaszadók. Az alábbi táblázatban egy általános képet kaphatunk erről:

EM	Szén			Kőolaj			Gáz		
	O/N	%	Volumen x000	O/N	%	Volumen x000	O/N	%	Volumen x000
DE	NÖVEKVŐ	67	41875	O	97	161.117	O	83%	87.565
BG	O	10	3.000	O	100	NC	O	100	NC
ES	O	63	17.577	O	99	57.633	O	99	457,68
HU	N	20		O	86		O	81	8.025
PL	N	10		O	80		O	80	
RO	O	15	1.265	O	35	4.619	O	72	8.982
CZ				O	80	8.108	O	98,8	8.728

A teljes fogyasztáshoz viszonyított % – az ország nevek rövidítése : DE = Németország, BG = Bulgária, ES = Spanyolország, HU = Magyarország, PL = Lengyelország, RO = Románia, CZ = Cseh Köztársaság.

O = Igen – N = Nem

Itt jegyezzük meg, hogy minden szakszervezet hozzáfér az importról szóló országjelentéshez, mivel azt (vagy valami hasonlót) minden tagállam be kell nyújtsa az EU-nak, kivéve Lengyelországot.

3.3 - A bezárások és átszervezések várható következményei

A bányászat szinte minden országban fontos szerepet játszik úgy gazdasági, mint szociális szempontból. Az átszervezések káros hatással voltak széles körben a legtöbb munkahelyre.

A Vállalkozások Főigazgatósága a közelmúltban rendelt meg egy felmérést, amelyet 2008 decemberében tett közzé. A továbbiakban a felmérés megállapításaiból idézünk. Azt is fontos itt megjegyezni, hogy a felmérés eredményeit a szociális partnerek egy része nem fogadta el, így a munkaadók sem. Ők különben is jogosan gondolják, hogy a levont következtetésekről kialakult véleményeket ütköztetni kellene egy vitában. A felmérés (ECORYS⁴) szerint, a versenyképesség növelését szolgáló beruházások nem fogják megoldani

⁴ Ecorys Felmérés (An Evaluation Of The Needs For State Aid To The Coal Industry Post 2010) a Vállalkozások Főigazgatósága számára készült, 2008-ban, Rotterdamban, a Bizottság honlapján elérhető (DG enterprises)

a szénkitermelés alap problémáját, amely **Kelet-Németországban** továbbra sem versenyképes és rövidtávon nem is lesz az.

Bulgáriában, 1990 és 2000 között az átszervezések, a termelés volumenének csökkenése és bányabezárások okán a szénbányászatban a foglalkoztatás jelentősen csökkent. 2000 és 2005 között viszont a foglalkoztatás növekedő tendenciát mutatott, mivel a vállalatok nagy többségét privatizálták. (A vállalatok nagy többsége mára magánvállalkozásként működik). Ezzel szemben, napjainkban a foglalkoztatás folyamatos csökkenését érzékeljük a bányászatban, mert a kis bányákat, amelyekben gazdasági szempontból nem éri meg termelni, bezárják. 2000 és 2007 között a bérek átlaga duplájára emelkedett.

Spanyolországban az összes szénegegyt a működő bányák kapják. Eldöntötték, hogy a segélyeket évente 4 %-al csökkentik, 2012-ig. A környezetmegővásra szánt támogatásokat a működési támogatásokba foglalják bele. A környezet helyreállítási munkák legmagasabb költségét kb. 1 %-ra teszik. A tervben a szociális kérdés fontos helyen áll. A 2008-2015 időszakra betervezett kordedvezményes nyugdíjazás kb. 3.500 személyt érint. Ez könnyen olyan megoldáshoz vezethet, hogy csökkentik a termelést. Most nem lehet előre megtervezni, hogy mi lesz 2012 után, mert az a kormányok új stratégiájától függ.

Jelenleg a versenyképesség hiányát beruházásokkal lehetne megoldani, de ezek szükséges mértékét, főleg geológiai okokból nehéz előre meghatározni. A szén nagyon mélyről kell kitermelni és ezért a kitermelés ára nagyon magas. Közben a közösségi normatívák értelmében a támogatás összegét évente csökkenteni kell. Az előző, 1998 - 2005 közötti terv időszakában jelentős beruházás történt az emberi erőforrás fejlesztésére és a szénbányák térségében élő munkavállalók átképzésére, ami főleg a fiatalokra volt érvényes, annak érdekében, hogy a munkához jutásra több alternatív forgatókönyvet dolgozzanak ki és vizsgáljanak meg.

Magyarországon, kb. 2.500 alkalmazott dolgozik a széntermelésben, közülük 850 mélyművelésű szénbányákban. A foglalkoztatás stabil marad, ha a kitermelés szintje nem változik.

Lengyelországban, az új szénstratégia (2008-2015) értelmében 2010 után az ágazatnak újabb támogatásokra lesz szüksége. A környezetvédelemre nyújtott állami támogatást olyan bányáknak adhatják, ahol fennáll a vízszennyeződés, vagy a tűz veszélye egy-egy bánya felszámolását követően, de adhatják kárelhárításra is, a kitermelés alatt okozott károk esetén. 2015-ben a beruházások a zökkenőmentes kitermelést kellene biztosítsák, beleértve a kitermelési kapacitás és a termelés stabilizálását, a piaci igényeknek megfelelően, a csökkenő termelési kapacitások állandó és rendszeres pótlását, a szénbányák még jelentősebb átszervezését, beleértve a biztonságos munkahelyeket, ahol a munkavállaló biztonságát tartják fontosnak, a termelés koncentrálásának növelését, a szén minőségének javítását, és olyan intézkedéseket, amelyekkel a szénbányászat környezetre gyakorolt káros hatását minimális szinten lehet tartani. Az állami költségvetésből nem adtak pénzt az ágazat

kőszén-vállalatainak átszervezésére, a foglalkoztatásra 2007 év elejétől kezdve, kivéve a múltból örökölt kötelezettségek teljesítését, ami főleg abból állt, hogy a nyugdíjasoknak és fogyatékkal élőknek természetben szénjuttatást adtak és végkielégítést fizettek. A támogatást más célokra nem lehet nyújtani, sem nyugdíjra, sem átképzésre, még szénbánya bezárása esetén sem. Az ilyen költségeket a vállalatnak kell finanszírozni.

Romániában, a kormány célja, a kőszénbányászat ágazat átszervezésének befejezése 2010 előtt. 2002-2006 között már minden veszteséges bányát bezártak. Az ECORYS saját kutatása során egyetlen sürgősségi tervről nem szól, amiből pedig arra lehet következtetni, hogy az átszervezést nem fogják befejezni 2010-ig. Jelenleg a nyugdíjtörvény szerint legfeljebb 5 évvel a nyugdíjkorhatár (férfiaknak 65 év, nőknek 60 év) elérése előtt lehet karkedvezményes nyugdíjba menni. Ezt a lehetőséget más speciális nyugdíjazási lehetőségekkel nem lehet együtt alkalmazni. A bányászoknak pedig egy speciális nyugdíjazási rendszerük van. Mivel a bányában nagyon nehéz körülmények között dolgoznak, minden bányában ledolgozott év egy fél évvel korábbi nyugdíjba menetelt biztosít számukra, ami más munkavállalókhöz viszonyítva legtöbb 5 évvel korábbi nyugdíjazás lehet. Így egy bányász, aki 10 évet dolgozott a bányában, (az idős bányászokra ez mind igaz), szakmája révén már megkapta az 5 éves karkedvezményt, így a törvény szerinti karkedvezményes nyugdíj, mint lehetőség, számukra nem létezik. Ami pedig a munkanélkülivé vált bányászok átképzését illeti, erre számos program létezik. Romániában a munkahelyek megőrzésére nem nyújtanak állami segílyt. A munkaadókat arra ösztönzik, hogy a bizonytalanabb helyzetben lévő munkavállalókat foglalkoztassák. A bányatársaságok fejlesztésére létrehozott Ügynökség külön programokat szervez annak érdekében, hogy e térségekben a gazdaság regenerálását elősegítse. Feltehetőleg a következő években is folytatódik a bányászat átszervezése Romániában, de lassabban, mert sok munkahely megszűnt.

Csehországban a bányaiipar privatizációja a hatékonyság és a termelékenység növelésével járt az ágazatban. Számos magántulajdon jött létre, jelentős modernizációs beruházásokkal a környezetvédelem területén: az elmúlt 20 év alatt az ágazat több szakaszt élt meg. A bányaiipar jelentős visszaesése bizonyos esetekben oda vezetett, hogy csökkent a környezetszennyezés. Ugyanakkor, nem mindig volt szükségszerű a bánya, vagy a lelőhely bezárása, mert ezzel csökkent annak az értékes természeti kincsnek a felhasználása, amit bizonyos modern technológiák alkalmazása mellett a jövőben is használni lehetne, anélkül, hogy a környezetet nagymértékben szennyezné. A bányaiipar átszervezése az ország energiafüggőségének növeléséhez vezetett, nőtt az import, aminek számos negatív következménye volt az ellátásbiztonság szempontjából. A bányák felszámolásának szociális szempontból szintén erősen káros hatása volt. Az érintett területeken jelentősen megnőtt a munkanélküliség és az elbocsátott munkaerőt a piac csak jó néhány év múltán tudta befogadni. A vállalatok a szociális terheket csak jelentős támogatással tudták teljesíteni. A

felmérés szerint a bányák további bezárásáról nem lehet szó, és ez egy alapvető tét, amely egyben az innovációs forrásként is működő, modern kitermelés fennmaradását szolgálja.

Az országjelentések szerint, a folyamatban lévő, és/vagy várható, átszervezések erőteljesen a munkahelyek számának csökkentése felé mutatnak:

	Hatása a munkahelyekre			
	direkt	indirekt	direkt	indirekt
EM	Igen/Nem	Volumen	Igen/Nem	Volumen
Németország	O	27.000	O	35.000
Bulgária	O	10.000	O	50.000
Spanyolország	O	?	O	?
Magyarország	O	2.000	O	6.000
Lengyelország	O	100.000	O	200.000
Románia	O	104.000	O	315.000
Csehország				

A táblázatban fellelhető számok önmagukért szólnak. Azért egy pontosítás ide kívánczok, a romániai szám adatok vonatkozásában: vajon az 1997/2009 időszakban bekövetkezett elbocsátásokról van itt szó, vagy ez egy előjelzés a megszüntetendő munkahelyekről? A kérdés azért jogos, mert a válaszokhoz csatolt kiegészítésben az áll, hogy 2009 végéig a megmaradt munkahelyek száma 28.000. Csehországban a közeljövőben nem terveznek bányabezárást. Spanyolországban még nem lehet értékelni a helyzetet, mert az átszervezéseket követő folyamatok most zajlanak.

A várt fejlemények alapján azt lehet gondolni, hogy lényeges és újszerű szociális amortizációs módszereket fognak alkalmazni. De a valóság más, mint ahogy az **alábbi táblázatban** látszik:

EM	Képzés/ Tovább képzés	Átkép zés	Állami támoga tás	iparpoliti kai intézkedé sek	Költségve tési tervek	Globalizá ciós alapok	FSE	Egy éb
Németország	O	O	O	KEVÉS	O	N	KEV ÉS	O
Bulgária	KEVÉS	KEVÉS	NEM	NEM	NEM	KEVÉS	NE M	IGE N
Spanyolorszá g	O	O	O	O	O	O	O	O
Magyarorszá g	NC	NC	NC	NC	NC	NC	NC	NC
Lengyelorszá g	KEVÉS	KEVÉS	O	O	O	O	O	KEV ÉS
Románia	IGEN	KEVÉS	N	N	N	KEVÉS	N	N
Csehország	O	O	KEVÉS	NO	NO	KEVÉS	O	

O = Oui, Igen – N = Non, Nem

Spanyolországban a szénpaktum tartalmazza az összes olyan intézkedést, amelyet a felmérés javasol. Romániában, azok az intézkedések, amelyekre hivatkozást találunk, csak papíron léteznek, mert valójában ezeket nem alkalmazták. Magyarországon, a privatizáció során megállapodás született arról, hogy az eladásokból keletkezett bevétel 5%-át az átállásra szánják.

Végül azt is ki kell emelni, hogy általában a fejlemények abban a környezetben értelmezendők, ahol hatásukat kifejtik (Németország, Magyarország, Lengyelország), ahol egyrészt érintik az ellátásbiztonságot, másrészt pedig ahol hatásukra az energia importtól való függőség nőhet.

3.4 - A szociális partnerek szerepe, együttműködése, tevékenysége

Általában a konzultációs folyamat működik a legtöbb országban, kivéve Bulgáriát és Lengyelországot. Romániában, a szakszervezeteket bevonják az átszervezési döntéshozatalba. Ez valószínűleg azzal magyarázható, hogy még állami tulajdonban vannak a vállalatok. Spanyolországban, amikor a széntervet megvalósították, a szakszervezeteket tájékoztatták és tárgyalásokat folytattak a döntéshozatal megelőzően. A háromoldalú szociális párbeszédet pozitívan értékelik.

Öt országban a szakszervezetekkel a szociális dialógus minden szintjén konzultálnak, bár a cseh kormány kevésbé dinamikus alkalmazza ezt az eszközt. Bulgáriában a helyzet atipikusnak mondható mert a konzultáció kétoldalú a szociális partnerek között. Lengyelországban a konzultáció kevésbé működik a vállalat és az állam szintjén. Az állásfoglalásokat viszont ott is integrálják, ahol a konzultáció működik. Ez az eljárás tehát nem csupán formális. Spanyolországban az állásfoglalásokat akkor veszik figyelembe, ha azok a régiók és a vezetők biztonságát garantálják. A másik két országban a szociális dialógus tényleg gyenge:

- Bulgáriában : a véleményeket nem veszik figyelembe, ezért szükség van a kormány intézményeinek érdeklődését felkeltő akciókra, még akkor is, ha csak azért is, hogy érzékeltesék, hogy a szociális dialógus a szó legnemesebb értelmében a közösségi acquis-k részét képezi;
- Lengyelország: u.a. a megjegyzés, azzal a pontosítással, hogy a társadalmi viszonyok normalizálását szolgáló akciókra 2004/2005-ben sor került, de úgy tűnik valós hozadékuk nem volt.

Ebben a két országban a magatartás azonos és elképzelhető egy specifikus akció, bár feltehetőleg a kiindulópont más volt. Talán egy csúcstalálkozó az európai szövetség vezetői és e két tagállam kormánytényezői között nem lenne hiábavaló.

A szociális dialógus minőségét abban lehet mérni, hogy a szakszervezeteket mennyire vonják be a döntéshozatalba. Az öt idézett államban úgy tűnik a részvétel valós, mert a szervezetek, bár különbségekkel, de részt vesznek a döntéshozatalban:

- Spanyolországban létezik egy ellenőrző bizottság (comité de contrôle) amelyben a szakszervezetek, a munkáltató és az állam vesznek részt. Alapvetően a 2006/2012 programot tárgyalják és a szakszervezetek véleményét figyelembe veszik ;
- Romániában, a szakszervezetek az együttdöntést alkalmazzák mikro gazdasági szinten (a vállalat szintjén), miközben makro ökonómiai szinten ez inkább formálisnak mondható. Úgy tűnik, hogy a 2004/2006 projektben megfogalmazott elvárásoknak hatása volt, ugyanakkor az ágazatban a részvétel sem tökéletes. Az elmondható, hogy a szociális partnerek országos szinten megértették a partnerség hasznát.

Ha az átszervezési támogatásokra létrehozott alapok kezeléséről van szó, helyi szinten elég eltérő a működés. Általában a szakszervezetek nem vesznek részt ezeknek az alapoknak a kezelésében, vagy néha csak nagyon kis mértékben. Bulgáriában és Lengyelországban a paritásos elv teljesen hiányzik ezen a ponton. Romániában, a szakszervezetek részt vesznek a programok kidolgozásában és megvalósításában, de az alapok kezelésébe nem vonják be őket. Spanyolországban a kormány feladata ez, de az albizottságokban a szociális partnerek is helyet kapnak. A Cseh Köztársaságban a szakszervezeteket alig vonják be. E két utolsó államban kialakult helyzetre nem tudunk megoldást.

A válaszadó országokban szinte mindenhol vannak tárgyalások és születnek megállapodások. Ez a látszat, de a háttérben helyi szinten jelentős az eltérés:

- Szociális kérdések: Bulgáriában, téma általában a képzés, a nyugdíj, a munkakörülmények és a helyi szintű kollektív szerződések. Magyarországon és Lengyelországban a megállapodások témája a járadék.
- Szociális és gazdasági kérdések: Németországban a kérdés a szénpolitika. Romániában a szakszervezetek az átszervezésekről, a bányabezárásról tárgyalnak az olyan régiókban, ahol a munkanélküliség aránya magas.
- Szociális, gazdasági és társadalmi kérdések: Spanyolország a szakszervezeteket bevonja a vállalati tervek megvitatásába és a törvénykezéssel kapcsolatos tevékenységekbe.

Általában véve a válaszadó országokban munkakapcsolat létezik a munkáltatói szervezetekkel és a kormányokkal (vagy a munkaügyi hatóságokkal). Ahol szakszervezeti

pluralizmus van, három országban, a tárgyalások más szakszervezetekkel folynak (Cseh Köztársaság – Lengyelország – Románia). A parlamenti képviselőkkel való egyeztetés módszere nem terjedt nagyon el.

A hét válaszdó országban számos gyakorlati példa van. Mi csak azokat említjük, amelyek a munkavállalók részvételéhez kapcsolódnak. A Cseh Köztársaság, Németország, Spanyolország és Románia mind részt vettek a bányásztörvényről való megállapodáshoz szervezett vitában (Csehország), a kőszén kitermelési politika finanszírozásáról szervezett megbeszéléseken, (Németország) a szénpaktum kimunkálásában (Spanyolország) és az energiapolitikai megbeszéléseken (Románia).

Magyarországon a BDSZ az Egyesült Villamosenergia-ipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetségével együttesen önállóan - a kormányzat tájékoztatása mellett - segélypénztár formában dönthetett a rászorulóknak számára támogatások odaítéléséről, a villamosenergia-ipari privatizációs bevétel 5 %-áig. Több megállapodás született, szakszervezeti kezdeményezésre egyéb más szervezetátalakítási támogatási formára.

3.5 - A társadalmi párbeszéd minősége és a szakszervezetek helye a szociális párbeszédben.

A háromoldalú szociális párbeszéd a legelterjedtebb, minden államban fellelhető. Nyilván, tartalma eltérő egyik országtól a másikig. A kétoldalú párbeszéd kevésbé elterjedt, Spanyolországban és Magyarországon találjuk meg, (Németország erre a kérdésre nem válaszolt). A Cseh Köztársaság ezt politikai célkitűzésként fogalmazta meg 2010/2012-re.

A reprezentativitás kérdése jogi értelemben és a szakszervezet súlya szempontjából fontos. Az országjelentésekben világosan körvonalazódik a helyzet, az országos törvényeknek megfelelően.

Az akciók hatékonyságát értékelni nehéz, de erre vállalkozott a legtöbb résztvevő. A válaszokat persze a kialakult helyzet, a nehézségek, az erőviszonyok, stb., tükrében kell értelmezni. Bulgária tudatában van annak, hogy milyen nehéz megváltoztatni a dolgok menetét. Épp ezért említettük előbb, hogy hasznos lenne egy "csúcstalálkozó". A Cseh Köztársaság és Lengyelország akcióit leginkább hasznosnak tartja, főleg egyes intézmények közötti együttműködés keretében. Magyarország kiemeli az erőfeszítéseket, amelyeket az ágazati megállapodások létrehozásáért tesz. Romániában a szervezet úgy ítéli meg, hogy "a kormány szerepe a bíraskodás a szociális partnerek között" és a szociális

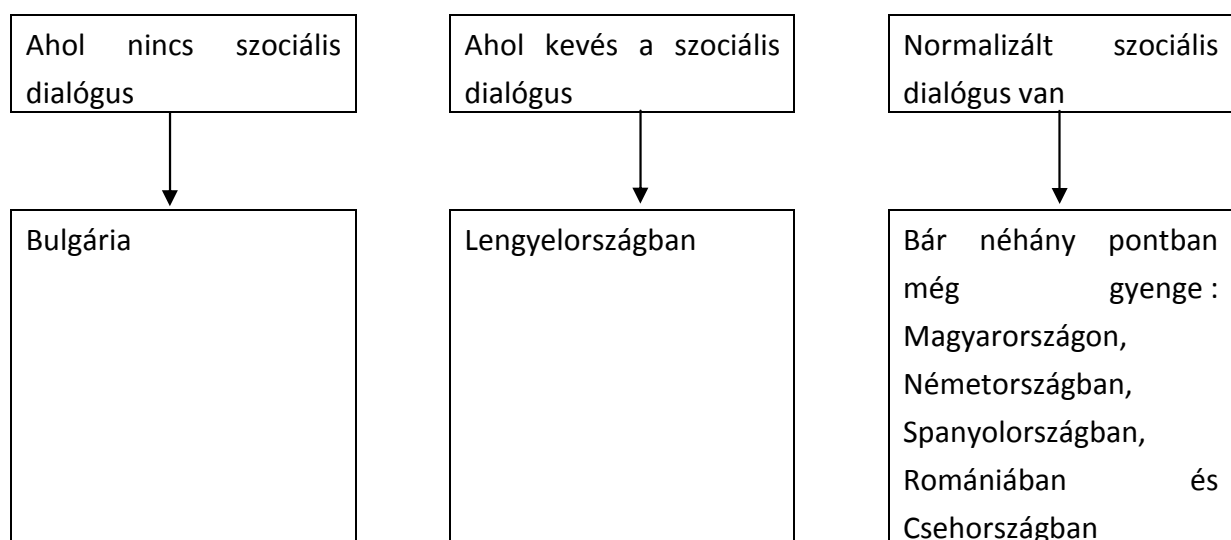
partnereket jobban be kellene vonni a stratégiák és a szociálpolitika megvalósításába. Spanyolország leszögezi, hogy akciói hatékonyságát a dolgozók és a közvélemény kell, hogy értékelje.

Az országjelentésben Lengyelország és Románia helyzetértékelést kellene adjon, mivel 2004/2005-ben már volt egy, a szociális dialógusra kimunkált projekt. Lengyelország megpróbálta normalizálni a társadalmi viszonyokat, de a megadott válaszokból csak az látszik, hogy nehéz a szükséges változtatásokat végrehajtani.

Románia a következő értékelést terjesztette be:

- « A bányákban minden dolgozóra érvényes a kollektív szerződés 2008/2012 között. ;
- A formális szociális párbeszéd nem hatékony ;
- A szakszervezetek finanszírozása épp hogy elég, de ez is csak azért van, mert csökkentették a kiadásokat ;
- A szervezetek vezetői képzésen vettek részt és a taglétszám kielégítő;
- A tárgyalási képességeket javítják ;
- Megállapítható hogy a tagság a politika felé irányul. A bányászatban és az energetikai ágazatban a szociális partnerekre érvényes a közösségi törvény. Fontosnak tartják a tisztességes bért, az alternatív gazdasági megoldásokat, és a bányákban létrehozott új munkahelyeket, a munkahelyi biztonság-, és a munkakörülmények kérdését, hogy elkerüljék a munkahelyi baleseteket és a szakmai megbetegedéseket. »

Az országokat három szinten lehet besorolni:

Az átszervezésre szánt alapok kezelésébe általában a szakszervezeteket nem vonták be (így Bulgáriában, Romániában, Lengyelországban). Ezzel szemben Spanyolországban rögzítették a szociális partnerek bevonását a rendelkezésekben.

A szociális dialógusban a témák csak a nyugdíjra, a munkakörülményekre vonatkoznak és egy kicsit talán a társadalombiztosításra.

A szociális partnerek a regionális és országos szintű hatóságokkal tárgyalnak.

A jó megállapodások általában a társadalombiztosításra, a széntervre és a képzésre irányulnak. Csehországban, Magyarországon és Lengyelországban, de nem említenek jó gyakorlatokat.

A tárgyalások általában háromoldalúak.

A szakszervezeteknek egyetlen országban sincs gondja a reprezentativitással, amit az ország törvényei szerint állapítanak meg.

Általában a szociális dialógus hatékonyságáról eltérő a vélemény, vagyis, azt gondolják, hogy nem teljesen hatékony.

A specifikus felmérés vonatkozásában (2004/2005), Lengyelország nem tudott nagyot lépni előre. Romániában bár a konzultáció működik, a szakszervezetek véleményét nem veszik mindig figyelembe.

Világosan látszik, hogy ez utóbbi tagországokban megfelelő erőfeszítésekre van szükség.

IV. ÁLTALÁNOS KÖVETKEZTETÉSEK ÉS ELVÁRÁSOK

Biztonság, energetikai hatékonyság, a környezetszennyezés elleni fellépés, a CECA égisze alatt zajló több évtizedes kutatásoknak köszönhetően mára az európai bányászati szaktudás világszinten élenjáró. A "tisztá szén" karta egy lényeges ütőkártya az Unió energiafüggetlenségi stratégiájához az elkövetkező évtizedekre, annál is inkább, mivel az ilyen energiák általában olcsók. A következtetések ezen első eleme alapján elmondhatjuk, hogy sajnálatosnak tartjuk, hogy a vita inkább a munkahelyek elvesztésével járó átszervezésekre irányult, ahelyett, hogy az adaptációs és innovációs lehetőségeket taglalta volna a szénfejtés területén. Ebből kiindulva a beszámoló jelentésben és annak következtetéseiben objektív elemekre alapozva főleg azt hangsúlyozzuk, hogy egy újfajta gondolkodásra van szükség, amely az ágazatot a maga teljességében szemléli, az összes gazdasági, szociális és stratégiai vonatkozásával együtt.

Az ágazat számára a környezetkímélő működés alapvetően fontos, ezért számos kutatás folyik, felhasználva az innováció eszközeit, hogy a kitermelés a "tisztaság" elvárásainak megfelelően.

Ezt a kihívást fel lehet vállalni és a CECA kutatásai mélyre szántottak, hogy eleget tegyenek a feladatnak. A technológiai fejlesztések két jelentős családját ismerjük: a PFBC-t (angol rövidítés), ami a nyomás alatti nyugvó fluid ágyas tüzelés (Pressurised Fluidized Bed

Combustion) – és újabban az IGCC-t, ami az Integrated Gasification Combined Cycle- az integrált szén-elgázosításos körfolyamat.

További kísérleteket végeztek a "tisza szén"-nel kapcsolatban, pontosabban a káros kibocsátások szűrésére és recirkulációjára, a CO₂ kibocsátás "befogására", a kiáramló szennyvíz csökkentésére, valamint a szilárd fűtőanyagok együttes elégetésére (CO-combustion).

"Amennyiben a szándék az, hogy ez a fűtőanyag az energiabiztonság megteremtésében megfelelő, stratégiai szerepet játsszon, fel kell vállalni az egyre szigorúbb környezetvédelmi előírások betartását a klímaváltozás közepette"⁵. "Ahhoz, hogy Európa megtartsa vezető szerepét a technológia területén, az előrehaladott égési ciklusok irányába elkezdett kutatásokat folytatni kell, főleg a versenyképes elgázosítási eljárásokra fektetve a hangsúlyt."

A küzdelem a szénbányászat jövőjéért ebben a kiélezett technológiai környezetben zajlik.

És ebben a környezetben minden arra mutat, hogy Európában meg kell tartani a jelentős szénkitermelési szintet, sőt, ezen felül fejleszteni kell azt a kutatást, amely a technológiai innováció magas szintre emelésével hozzájárul a klímaváltozás következményeinek enyhítéséhez. Különben ezzel a kutatással Európa a számára annyira lényeges szaktudást (know how) exportálni tudja.

A szénnek alapvetően öt előnye van: jelentős készletek, alacsony szintű geopolitikai kockázat, alacsony árak, könnyű felhasználás, jelentős szerep a biztonságos ellátásban. Először is a szénkészletekhez nincs hasonló a többi fosszilis energiahordozók között. A kőszéntartalmúhoz hozzá kell venni a lignitet. A mostani fogyasztási trenddel⁶ a készletek 230 évre volnának elegendők, miközben a gáz és kőolajkészletek 65 és 45 évre elegendők.

---

⁵ Andrew Minchener, a CECA égési és elgázosítási szakértői bizottságának tagja

⁶ A World Energy Outlook 2009 előjelzéseiben az áll, hogy a szén lesz az elkövetkező évtizedekben a legfontosabb energiaforrás. 2030 körül már kétszer annyi szenet fognak felhasználni, mint napjainkban, ez pedig az előző előjelzésekhez képest is 5 %-al többet jelent. Ez a kiigazítás azzal magyarázható, hogy figyelembe vették az OECD-n kívüli ázsiai országokban a 10 %-os növekedést, valamint az OECD országokban a 8 %-os visszaesést. A szén égési értékei javulnak, ami feltehetőleg a nagyobb felhasználás felé mutat. Az úgynevezett szuper-kritikus, vagy ultra-szuper-kritikus technológiákkal 2030-ig a szén égési értékének aránya 40%-ra nő a 2007-ben elért 35%-hoz képest. Ezzel együtt csökken a CO₂ kibocsátás értéke. És mivel az elgázosított és cseppfolyósított szén alternatív üzemanyag-forrás is lehet, a szén még inkább vonzó energiaforrás lesz. Ugyanakkor, bár a szén szennyező hatása csökkenni látszik, a lényeges probléma továbbra is fennáll: a tartalékok elérhetősége és a kitermelés ára. A British Petroleum szerint, ha a napjainkban ismert kitermelési ráta továbbra is tartja magát, a világ széntartalékai valamivel több, mint egy évszázad alatt kimerülnek. Ha a szén felhasználás hatékonysága tovább javul, a tartalékok még gyorsabban elfogynak. A *World Energy Outlook 2009* megtalálható a következő címen: www.oecd.org/librairie, ISBN 978-92-64-06130-9

Forrás : World Energy Outlook 2009	% fogyasztás világszinten	Évek száma szerint
Kőolaj	41%	41
Gáz	27%	65
Szén	32%	155

Súlyos vita folyik a tartalékok becsléséről (kőolaj, földgáz, szén) és arról, hogy hány év fogyasztását fedik le.

Ezen felül a készletek földrajzi eloszlása olyan térségekben, amelyeknek geopolitikai kockázata alacsony, elősegíti az ellátásbiztonság megteremtését. De ezeken a stratégiai ütközőhelyeken túl fontos kiemelni, hogy a bányászat sok munkahelyet teremt : egy szén alapú erőműben 1400 munkahely keletkezik, míg egy gázzal működő erőműben csak 40.

Az árstabilitás is fontos: harminc éve a szén ára tonnánként 30 - 50 dollár körül mozog. Az Egyesült Államok rövidtávon jelentősen stabilizálta az árat: amikor az Atlanti óceán térségében az ár emelkedik, exportőrök gond nélkül tudnak piacra dobni nagyobb mennyiségeket. A szén piaci árának mozgása tehát sokkal alacsonyabb, mint a többi szénhidrogéné. A szénpiac így független marad a kőolaj és a gázpiaccal szemben. Ezen felül a szén felhasználása sokkal könnyebb. A szén alapú hőerőművek maximális hozamát azonnal el lehet érni, már az első tonna felhasznált széntől kezdve. Az áramtermelés rugalmas igazodását teszik lehetővé a szén alapú hőerőművek, erre pedig nem képesek a gázalapú erőművek, mert ezeknél a berendezések beindítása sokkal hosszabb időt vesz igénybe.

Összességében, a már jelentkező, erős ellátási válsággal szemben, a szén számos előnyének köszönhetően egyes országok szénbányászatukat újra felfuttatják, így például az Egyesült Államok.

Európában, a szén továbbra is hátrányos megkülönböztetésben részesül, fekete fűtőanyagként ismert, ami piszkos és elavult. A szenet még mindig az ipari forradalomhoz kapcsolják és ezzel jövője kompromittált. Ennek ellenére világszert a szén elsődleges energiaforrás.

Az előnyök okán a szenet, mint energiahordozót továbbra is nagymértékben használni kellene. De ahhoz, hogy értékeit hasznosítani tudjuk, újabb kihívásoknak kell eleget tennünk, főleg a környezetvédelem területén.

Az összehasonlításból kitűnő előnyei ellenére a szén ma két lényeges kérdést vet fel: hogy javítsuk a munkások biztonságát? Hogy csökkentjük a szén elégetéséből származó környezeti károkat, és hogy akadályozzuk meg az üvegházhatást?

Az Európai Unió számos támogatást nyújtott az ágazat átmeneti időszakának áthidalásához és adaptációjához. A tagállamok három csoportját különböztethetjük meg⁷: azokat, amelyek a szénbányászat támogatását nem szüntették meg (Cseh Köztársaság, Franciaország, Olaszország), azokat, amelyek megszüntették a beruházások támogatását (Lengyelország, Szlovákia, Egyesült Királyság), és azokat, amelyek működési támogatást nyújtanak (Bulgária, Németország, Románia, Szlovénia és Spanyolország)

Franciaországban, az utolsó szénbányát 2004-ben zárták be. A Cseh Köztársaságban a régi állami bányákat privatizálták és eldöntötték, hogy nem nyújtanak többé támogatást. Így a termelés visszaesett és a munkahelyek száma csökkent. Olaszországba még működik egy bánya Szardínián, de ennek a bizottsági jelentések alapján az állam nem nyújtott támogatást. E három országban az átszervezés befejeződött.

Az Egyesült Királyság, Lengyelország és Szlovákia csökkentette a beruházásokra nyújtott támogatást. Az Egyesült Királyság és Szlovákia teljes mértékben privatizálta a régi állami bányákat. Lengyelországban a privatizáció most folyik. Ezekben az országokban az átszervezési folyamat lezárult, olyan értelemben, hogy messze a hatékonysági küszöb alatt működő bányák eltűntek a piacról. Ugyanakkor ezek az államok úgy döntöttek, hogy a globális energetikai stratégia keretében működésben tartják azokat a bányákat, amelyek életképesnek tűnnek, de támogatást nem nyújtanak számukra.

Bulgária, Németország, Magyarország, Románia és Spanyolország úgy döntött, ha működéshez nyújtható támogatási rendszert fenntartja. A Bizottság jelentése szerint ezek az országos szénipari vállalatoknak kevés esélye volna az említett országokban, hogy talpon maradjanak a működési támogatás nélkül. Az átszervezési folyamatok sikere csekély, mert a termelési költségeket csak kis mértékben sikerült csökkenteni, ha éppen nem növelték őket. Ezekben az országokban a szénbányák hatékonysága irányában elérhető eredmények tovább nem növelhetők. A termelési ár nagyon magas a szén világpiaci árához képest. Magyarország a működéshez nyújtott támogatásokat megszünteti 2014-től. Németország erre 2018-ra vállalkozik.

A kőszénipari támogatásokra alkotott rendelet a bányák bezárásának megkönnyítésére olyan két különböző eszközt határoz meg, amelyik nem versenyképes a világpiacon: egyrészt, olyan segítyt, amely a bányák működési költségeiből adódó veszteségeket fedezi a bánya bezárásáig, másrészt, olyan támogatást, amellyel a múltból örökölt terheken lehet enyhíteni, ami a bányászati tevékenység által generált egyes társadalombiztosítási és környezetvédelmi tételeket fedezi. A széntermelő tagállamokban

---

⁷ Forrás: A Bizottság jelentése a kőszénipar állami támogatására vonatkozó (EK) n° 1407/2002 rendelet alkalmazásáról

mindenhol bezárták a nem jövedelmező bányákat, kivéve Olaszországot. Németország, Spanyolország, Franciaország ahhoz nyújtott támogatást, hogy a bányák bezárásával járó szociális következményeket enyhítse.

A Cseh Köztársaságban és Franciaországban, az Állam továbbra is nyújt támogatást a múltból örökölt szociális és környezeti terhek fedezetére. A még működő bányai pari vállalatok úgy tűnik, nem kapják ezeket a támogatásokat. A többi tagállam, Magyarország és Olaszország kivételével, átvállalta bizonyos mértékig a múltból örökölt szociális és környezeti terheket nem csak a bezárt bányáktól, hanem a még működésben lévőkötől is.

Az első három témában megfogalmazott válaszok az országjelentésben hűen tükrözik a fent bemutatott körülményeket és azt bizonyítják, hogy a szakszervezetek jól ismerik a témát. A továbbiakban majd látni fogjuk, hogy az ismeret nem elég az országban ahhoz, hogy kialakuljon a partnerségi viszony, hogy a szociális kérdéseket megfelelően tudják kezelni, és főleg ahhoz, hogy kihasználják a politikai intézmények szándékát arra, hogy a legalacsonyabb szintű megszorításokat alkalmazzák.

E projekt azért fontos, mert egy olyan dokumentum összeállítását teszi lehetővé, amellyel átfogó képet tudunk bemutatni például az egyes szakszervezetek információs forrásairól. Ebből kiindulva fogalmazzuk meg újra a 3-1- bekezdésben található javaslatunkat, hogy hozzunk létre egy adatbázist a mikro és makro ökonómiai adatokkal, amelyben megtalálhatók az átszervezések során alkalmazott szociális amortizációs eszközök. Ugyanakkor, az ilyen információ nem lehet a szakszervezetek számára a legfontosabb elem a megfelelő "erőviszonyok" felállításához, de a különböző országokban működő szakszervezeteknek egy lehetőség volna arra, hogy jobban kidolgozott válaszokat fogalmazzanak meg. Lényegében, ha az ágazat átszervezésének lényeges szakaszait fel tudjuk dolgozni, már csak a foglalkoztatásra gyakorolt rövid-, és középtávú minőségi, de egyben mennyiségi hatásokkal kell majd foglalkozni.

Ebből a szempontból nézve, a szakszervezetek bevonása lényeges, mint ahogy ezt már bizonyították azok az eredmények, amelyeket olyan tagországokban sikerült elérni, ahol a kormány teljes mértékben bevonta a szociális partnereket, de főleg a szakszervezeteket, az átszervezéssel kapcsolatos folyamatokba. Véleményünk szerint ennél nagyobb lehetőséget kell biztosítani a szakszervezeteknek a kormányok, így, paritásos alapon, a bármilyen eredetű (EU, országos, helyi) átszervezési alapok kezelésébe is be kell vonják őket. Különben, a hatékonyság érdekében, egy ilyen eszköz európai szintű feladat volna, létre kellene hozni például a *«a gazdasági és szociális kihívások figyelőjét a bányászatban » (observatoire des enjeux économiques et sociaux de l'extraction minière)* amelynek tagjai az ágazat jelentős tényezői lehetnének, olyant, mint ami az EURACOM⁸ például.

---

⁸ Bányásztelepülések Szövetsége

A területi dimenzió alapvetően fontos, mint ahogy ez az országjelentésekből kitűnik. Erre vonatkozóan, az éves jelentés kidolgozásával kapcsolatos ötlet véleményünk szerint egy lényeges értékelési eszköz volna arra, hogy figyeljük az ágazatot és annak kereteit. Különben, ezeket a jelentéseket arra is fel lehetne használni, hogy felderítsük a javasolt intézkedések egybecsengését (koherenciáját), főleg arra kihegyezve, hogy milyen forrásokat rendelnek az intézkedések mellé. Itt főleg a romániai esetre gondolunk, ahol az országjelentésből világosan látszik, hogy mekkora ellentmondás van a javaslatok és a források között.

Egy ilyen eszköz kimunkálása önmagában nem oldja meg a megbecsülést mellőző viselkedést, amelyet egyes kormányok tanúsítanak szakszervezeti partnereikkel szemben, de elősegítheti a hasonló helyzetek beazonosítását. A 3.4 és 3.5 pontokra vonatkozó következtetéseinkben már jeleztük, hogy a szociális dialógus problémákat vet fel több országban, olyannyira, hogy helyi példákban sokszor tetten érhető az európai jog megsértése. Egy biztos, a szabályozás nem lehet az egyetlen válasz minden problémára, de nem lehet véka alá rejteni, vagy altatni sem, azzal az ürüggyel, hogy a gazdasági (vagy politikai) szempontok fontosabbak, mint a szociális eredmények. Ilyen értelemben a spanyol eset érdekes ihletforrás lehet, ha figyelembe vesszük, hogy valamennyire, főleg a szakszervezeti sokszínűség szempontjából, hasonlít ahhoz, ami Romániában, vagy Bulgáriában van. A német példa pedig a munkamódszereket gazdagíthatja.

E néhány csapás a további munkánkhoz főleg az új tagállamok számára érdekes, de nem kizárólag. Alapjában véve az országjelentések rávilágítanak azokra a gyenge pontokra, amelyek a régebbi tagállamokban is jelen vannak, és amelyekről szót ejthetünk a konferencia során.

Összefoglalva azokat a csapásokat, amelyek mentén akcióba léphetünk, négy tengely mutatkozik :

1. Egy európai eszköz (web site) segítségével a tagországokban az adatokat összegyűjteni és elemezni kell - ez egy állandó feladat.
2. Az európai jog szempontjából elégtelennek minősülő szociális dialógus tapasztalatait összegyűjteni - itt az európai szövetség közbenjárása fontos annak érdekében, hogy azokat a szakszervezeteket is mozgósítani tudjuk, amelyek be vannak szorítva, amelyeket kormányaik figyelmen kívül hagynak, "ignorálnak". - egyszeri feladat (pontoszerű)
3. Folytatni az országjelentéseket és vizsgálni egybecsengésüket (koherenciájukat)– ismétlődő feladat.
4. « *A gazdasági és szociális kihívások Figyelője a bányászatban* » elemzés és az új keretek értelmezése – visszatérő feladat: a kutatási és fejlesztési eszközök fejlesztése és véglegesítése :
  - Főleg a tiszta szén vonatkozásában – elgázosítás és cseppfolyósítás
  - Betervezni új technológiákhoz kapcsolódó munkahelyek létrehozását.

E néhány felvázolt lehetséges irányt ki lehet egészíteni, felhasználva a helyi eseteket és helyzeteket és azokat a gátakat (fékeket), amelyek minden országban léteznek. Fontosnak tartjuk, hogy a konferencián a vitában megmutatkozó szükséges akciókat megszervezzük.

A különböző tagállamokban működő szakszervezeteknek számos kihívást kell felvállalniuk, a foglalkoztatás, a munkakörülmények, a foglalkoztathatóság és a helyi fejlesztés területén. Az alább felvázolt négy tengely mentén ki kell alakítani egy tájékoztatási adatbázist az európai szinten és a tagállamok szintjén létező ismeretek átadására és a szervezendő akciók kidolgozására:

Európai szint

☞ **«_A gazdasági és szociális kihívások Figyelője a bányászatban»** a szociális partnerek közös gondolkodását hivatott elősegíteni a következő területeken:

- **Új technológiák** (pontosabban a tiszta szén technológia): alapvető, hogy a vállalatok a kihívások felvállalása érdekében az előkészületekbe be kell vonják a szakszervezeteket. Ez érvényes úgy a termelékenységre vonatkozó kérdésekre, mint a munkakörülményekkel és az általában a bányászatban a környezetszennyezéssel kapcsolatos kérdésekre. Javasoljuk, hogy az EMCEF vállalja fel egy érvtár kidolgozását és a képzést, melynek tartalma kiterjed az alábbi kérdésekre:
  - Az országos szintű szervezeteknek olyan érvtára van, amellyel hatni tudnak a vállalat vezetésére, hogy bevonják őket az energiapolitika alapjául szolgáló országos terv kidolgozásakor az elkerülhetetlenül szociális következményekkel járó döntések előkészítésébe. (lásd foglalkoztatás, képzés, munkakörülmények). A szociális szempontokat kötelezően a regionális fejlesztési terv keretében kell értelmezni. A szakszervezetek "tájékoztatás és konzultáció"-hoz való joga alapvetően fontos ahhoz, hogy hatékonyan működhessenek.
  - A szakszervezetek hozzá kell férjenek azoknak a felméréseknek és műszaki kutatásoknak az eredményeihez, amelyekre a vállalat döntéseit alapozza.
  - Rendelkezésükre kell bocsátani az energiapolitika naprakész elemzéseit, az ágazat fejlődésére vonatkozó adatokat, a kompetenciák fejlesztését célzó eszközöket, az átszűrési eszközöket.

- **Környezetvédelmi kérdések.** Itt az alábbi kérdéseket kell figyelembe venni:
  - A tiszta szén : általában véve az országos szintű szakszervezetek kedvezően fogadják a CO2 tárolására és befogására irányuló technológiákat (CCS), ha másért nem, akkor az ágazatban a munkahelyek megőrzése érdekében. Ennek ellenére úgy tűnik, hogy a közvélemény ezen a területen, az EU célkitűzések vonatkozásában lemaradottabb⁹. A szakszervezeteknek itt természetes közvetítői szerepe van, hogy európai szövetségükkel együtt felkeltsék a közvélemény érdeklődését e téma iránt. Javasoljuk, hogy e témán túl, az ágazati bizottság ülésein legyen napirenden egy olyan koncepció kidolgozása, amely megfelelő eszközökkel és mechanizmusokkal a "munkahelyek és a kompetenciák előrelátó megtervezését" szolgálja a CCS-hez kapcsolódó széntechnológiák értékeinek kihasználásával, hogy ezzel is elősegítsék a zökkenőmentes átmenetet szociális és szakmai szempontból. ⁽¹⁰⁾
  - A bányavidék rekultivációja és a tájrendezés: az európai bányászati községek szövetségével együtt el kellene készíteni a bányatelepek tájrendezési mérlegét annak érdekében, hogy kiemeljék a jelentős tapasztalatokat.

☞ **Szociális párbeszéd és európai karta:** egy olyan dokumentum kidolgozásáról van szó, amelyben a szociális partnerek közösen rögzítik a szakszervezetek szerepét, teljes mértékű részvételüket az országos, és európai szintű stratégiai tervek kidolgozásában. Ezt megelőzően minden tagállamban szükséges a szociális párbeszéd működésének pontos felmérése, az eredmények feltérképezése és elemzése, a szereplők reprezentativitásának értékelése.

---

⁹ A KLÍMAVÁLTOZÁS, AZ ÚJ IPARI POLITIKÁK ÉS A VÁLÁSGBÓL VALÓ KILÁBALÁS " - az ESZSZ által megrendelt és az Európai Bizottsággal közösen finanszírozott jelentés

¹⁰ u.a. forrás

Országos szint

A felsorolt intézkedések nagyrészt átültethetők minden tagállamban. Feltérképezésük az alábbi lehet:

INTÉZKEDÉSEK	TAGÁLLAMOK	KOMMENTÁROK
Az országokban az energiapolitikát befolyásoló szénkitermelési tevékenység fenntartását célzó érvtár felállítása.	A projektben résztvevő minden tagállam, de főleg a 2004 és 2007 között csatlakozott országok.	Az érvtár a stratégiai szociális tényezőket kell feltérképezze (kutatás, innováció) és kidolgozza a munkaadókkal együtt.
Bevonni őket a közös gondolkodásba és a döntéshozatalba. A téma magába foglalja a naprakészre hozott információk hozzáférhetőségének kérdését az alábbi területeken: energiapolitika, az ágazat fejlődése, a kompetenciákat fejlesztő eszközök, az átsorolást szolgáló eszközök.	U.a. A tagországok	Nagyon hasznos a spanyol tapasztalat (vagy más tagállamok tapasztalatai, - akár projekten kívül lévőké) hogy a szakszervezetek számára a teljes részvételt az EMCEF-el együttműködve biztosítsuk. biztosítsuk
Területfejlesztés	A projektben érintett tagállamok együttműködve tapasztalataik alapján együttműködve a bányaközségek országos szintű szövetségével	A területek fenntartható fejlesztéspolitikájának kidolgozásában a szociális partnereket be kell vonni, ők teljes körű szerepet kell ebben vállaljanak.
A szociális párbeszéd kimerítő feltérképezése, kritikus és objektív felmérése	Új tagállamok, amelyek 2004 és 2007 között csatlakoztak.	Ez a feltérképezés minden országban az európai karta átültetését megelőző munka.

Az intézkedések meghozatala elősegíti az országos szintű akciótervek megalkotását minden érintett tagállamban, figyelembe véve az egyes országokban kitűzött célokat.